

Den Haag, 20 november 2024

Jaarrede Axel Boomgaars

Beste collega's,

Fijn om hier met zijn allen bij elkaar te zijn en een beetje op te kunnen laden in deze politiek turbulente tijden. Dat doen we hier in Den Haag, het hart van onze democratie, op een steenworp van het Catshuis.

Een tijd waarin je soms het gevoel kan hebben dat we steeds meer tegenover elkaar komen te staan, waarin we geconfronteerd worden met serieuze maatschappelijke problemen die om serieuze oplossingen vragen, en waarbij er onder druk binnenskamers dingen gezegd kunnen worden die je relatie met collega's geen goed doet.

U voelt waarschijnlijk wel over welke grote roze olifant ik het heb: onze gemeentelijke begrotingen natuurlijk. Die hebben we vorige week bij de provincies moeten inleveren. Ravijnjaar 2026 moet nog beginnen, maar de ingewikkelde situaties doen zich nu al voor.

Bij mij als wethouder financiën in Hoorn in ieder geval wel. Om het beeld van mijn eigen gemeente wat nader te duiden: een zes partijencoalitie van lokaal, tot GroenLinks tot de VVD. Voorbereidingen op het al pijnlijke ravijnjaar 2026 hadden we in gang gezet, maar het ravijn is door het Rijk naar voren gehaald omdat we blijkbaar ook een beetje moesten bloeden voor het afschaffen van de opschalingskorting. Dus moesten er in 2025 al onder stoom en kokend maatregelen genomen worden. OZB omhoog? Rechts boos. Subsidies omlaag? Links boos. Veel overleggen, de coalitie onder spanning, de oppositie met geslepen messen. Ondertussen nog het wel-niet-wel-niet snel intrekken van de spreidingswet terwijl we in zaaltjes onze locatiekeuze aan het verdedigen zijn.

De exacte situatie verschilt per gemeente, maar we staan collectief voor een monsterklus. We lopen als wethouders heus niet weg voor een uitdaging, keuzes maken in schaarste is al jaar en dag een van onze kerncompetenties. Maar er is een grens aan wat we aan kunnen. We zijn geconfronteerd met een takenpakket dat steeds verder uitdijt zonder de juiste financiële voorwaarden, krapte op de arbeidsmarkt, stijgende kosten, lokale politieke druk en versplintering, toenemende intimidatie en bedreigingen, steeds meer tijd in de regio, overlopende agenda's en hoge verwachtingen uit de samenleving.

Een groep waar we het in dat verband minder over hebben zijn onze ambtenaren. Recent onderzoek van de WRR en uitingen van de ombudsman van Amsterdam bevestigen dat krimpende budgetten, een vergrijzend personeelsbestand en groeiende verwachtingen vanuit het bestuur en de samenleving leiden tot toenemende spanning. En spanning, weten wij allemaal, kan ervoor zorgen dat mensen kortaf worden, dat de systeemwereld gaat regeren en onbedoeld mensen in hokjes duwt. De problemen die wij ondervinden, ondervinden onze medewerkers net zo goed. Laten we daar ook oog voor houden met elkaar, want voor inwoners vormt de gemeente één organisatie, en dan zijn het vaak de medewerkers meer dan de wethouder die de eerste gesprekspartner van onze inwoners en ondernemers zijn.

Deze conferentie, waarbij we vieren dat we 20 jaar bestaan dit jaar, draagt de titel Nederland Wethoudersland. Nederland Wethoudersland is een term die uit het midden van de vorige eeuw komt toen wethouders in de steden grote structurele verbeteringen voor hun inwoners voor elkaar wisten te krijgen. Van moderne woningbouw, tot de zorgvraag: de wethouder had een bepalende invloed en doorzettingsmacht in de eigen gemeente. Echt de eerste overheid. In de decennia die daarop volgden is het Rijk eerst meer gaan centraliseren en stroomlijnen, om daarna juist weer decentralisaties door te voeren. Wat dat voor de positie van de wethouder heeft betekend is bekend, en onze ambitie als vereniging is om Nederland Wethoudersland weer op eigentijdse leest te gaan schoeien. Dat is het overkoepelende doel van onze koers die we de komende jaren willen uitzetten, ook op basis van ons nieuwe meerjarenbeleidsplan.

Toch is er ook reden om even terug te kijken vandaag. We hebben op deze conferentie namelijk een feestje te vieren, omdat onze vereniging 20 jaar bestaat! In 2004 opgericht na de dualisering en ten tijde van de discussie over de gekozen burgemeester, wat allemaal ingrijpend effect ging hebben op wethouders. Het systeem ging flink op de schop. Vandaar het belang om een eigen vereniging in het leven te roepen om op te komen voor die rol en positie, en om onze collega's te ondersteunen goed geëquipeerd dit werk te kunnen doen. Om ons lustrum te vieren kwamen we afgelopen maandag kwamen we al bij elkaar met oud-bestuursleden en -medewerkers. En dan ben ik trots te zien wat voor stevige positie de vereniging heeft opgebouwd in het ondersteunen van onze leden en het Nederlands lokaal bestuur, maar maakt het ook nederig omdat we die sterke positie van onze voorgangers hebben gekregen en het onze taak is die goed door te geven.

Terug naar de oprichting. Ook met het sneuvelen van de gekozen burgemeester in de nacht van Van Tijn in 2005, bleef de vereniging in een behoefte voorzien, vooral in het opleiden en professionaliseren van onze beroepsgroep. In de loop der jaren zijn we gegroeid en steviger geworden, met een bevlogen en professioneel bureau dat ons uitstekend ondersteunt. Dit was ook hard nodig om onze rol als belangenbehartiger, opleider, en ondersteuner waar te kunnen maken.

Net als ten tijde van onze oprichting, zitten we ook nu weer in politiek-bestuurlijk roerige tijden. Als er nog geen Wethoudersvereniging was, hadden we hem hier en nu moeten oprichten. We laten van ons horen en dat is nodig ook. Dat heeft zich afgelopen maand vertaald in een grote media-aanwezigheid van onze vereniging om ons ongenoegen over de opstelling van het Rijk te uiten en aan te geven dat de grens in zicht komt. En uit de flitspeiling die we onder onze leden hebben gehouden blijkt ook dat de actiebereidheid groeit.

In dat kader richten wij ons straks ook tot onze minister van Binnenlandse Zaken, mevrouw Uitermark die komt. Daar ben ik trots op en vind ik stoer van haar, want ook haar positie is niet te benijden. We gaan haar een brandbrief aanbieden om stevig uit te spreken dat het zo niet verder kan, en dat we elkaar nodig hebben. Wij hebben haar nodig om het belang van wethouders in het kabinet te verdedigen en onze belangen in het overleg met het Rijk te behartigen. De taken van gemeenten zijn de afgelopen jaren geëxplodeerd: van 7 miljard euro twintig jaar geleden naar inmiddels 45 miljard euro. En zelfs dat is nog onvoldoende om alle verwachtingen te kunnen waarmaken. Wij doen een dringend beroep op haar: steun ons

in onze oproep voor eerlijke financiering, minder knellende regelgeving en meer ruimte om lokaal de juiste keuzes te maken. Alleen met die steun kunnen wij onze rol goed blijven vervullen. En zo onmogelijk hoeft het niet te zijn. Om er iets uit te pikken, de financiering van de jeugdzorg en wmo bijvoorbeeld, als die nou eindelijk op orde gebracht zouden worden, dan hebben we al een grote brug naar elkaar kunnen slaan. Dat is een kwestie van politiek wil, meer dan of het technisch kan of niet.

Deze roerige tijden vragen ook om een herbezinning van onze koers als vereniging. Daarom hebben we in Nederland Wethoudersland een pijler voor de komende jaren. Naast het consolideren van ons opleidingsprogramma, willen we meer focus gaan leggen op de belangenbehartiging en een goede rechtspositie. En dan niet alleen vertellen wat er niet deugt, maar een hoopvol perspectief schetsen. Want het is van belang dat de samenleving en het Rijk zien dat een heel groot deel van wat er landelijk aan beleid bedacht wordt uiteindelijk door de handen van wethouders gaat, dat wethouders hét verschil maken in hun lokale samenleving, en dat het daardoor een prachtambt is voor iedereen. Zoals collega-bestuurslid Jacqueline in een van onze eerste kennismakingen zei: het Rijk is nergens zonder wethouders. Dat is natuurlijk helemaal waar en daar mogen we best wat zelfvertrouwen en assertiviteit uit putten. Want ja er zijn meer dan genoeg uitdagingen, maar dit ambt verdient ook positieve aandacht in de buitenwereld. Ook voor die positieve beeldvorming gaan wij ons inzetten, om zo veel mogelijk mensen aan te trekken en vast te houden.

Een extra positief punt is dat je jezelf in het wethouderschap ook blijft ontwikkelen, en omdat het per definitie een tijdelijke functie is kan je skills ontwikkelen waar je in je verdere loopbaan ook wat mee kan. Het is dan wel belangrijk daar op tijd mee aan de slag te gaan. Daarom hebben we in ons nieuwe beleidsplan ook de pilot van het bestuurlijk ontwikkelplan opgenomen, om met een groep wethouders vanaf dag één te werken aan de professionele en persoonlijke competenties die je wil ontwikkelen. Daar profiteren jij en je inwoners nu al van, en het zal je overgang naar de arbeidsmarkt later vergemakkelijken.

Zoals het rapport *Wethouders van Waarde* heeft laten zien, hebben we de afgelopen jaren als vereniging veel ingezet op professionaliseren, maar het wethouderschap is geen ambt waarin je alleen maar managementskills nodig hebt. Het is ook van belang in verbinding te blijven staan met je lokale samenleving. Juist nu de maatschappelijke spanningen zo zichtbaar zijn, is het ook aan ons om de temperatuur waar mogelijk wat omlaag te krijgen en elkaar niet uit het oog te verliezen.

Collega's ik ga richting een afronding, afgelopen maandag, bij de aftrap van ons lustrum, hoorden we ook een verhaal over wethouders in historisch perspectief. Eeuwen terug waren onze voorgangers niet alleen bestuurders, maar spraken ze zelfs recht, en gingen ze voorop in de strijd te paard en met zwaard als de situatie daarom vroeg. Over Nederland Wethoudersland gesproken! Nu kan ik zelf niet paardrijden, ben ik ooit na een proefles schermen niet doorgegaan omdat het toch ook wel heel spannend is als iemand met zo'n zwaard (florete) op je afkomt.

We hebben best een strijd te voeren om dat ideaal van Nederland Wethoudersland waar te maken. Maar dat is een proces dat we met zelfvertrouwen aangaan, omdat we weten waar we het voor doen. We zetten ons dagelijks in om ervoor te zorgen dat we onze gemeente beter

achterlaten dan we hem aantreffen. Dat maakt ons ambt het mooiste dat er is. We voelen ons als vereniging gesteund door jullie als leden om voorlopig flink op de trom te blijven slaan richting Den Haag en jullie allemaal zo goed mogelijk te ondersteunen in jullie belangrijke werk. En dan is het mijn inzet, als we hier over 20 jaar weer staan, we terugkijken en zien dat dit hét moment was dat we de kentering hebben ingezet naar Nederland weer Wethoudersland. Dat doen we voor jullie als onze leden, voor goed en stevig bestuur in ons hele land, en uiteindelijk voor al die inwoners waarvoor we ons dagelijks inzetten. Dankjulliewel.